

STORTINGET

Representantforslag 210 LS

(2024–2025)

fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson, Marie Sneve Martinussen
og Tobias Drevland Lund

Dokument 8:210 LS (2024–2025)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson, Marie Sneve Martinussen og Tobias Drevland Lund om å forsvare normalarbeidsdagen, styrke fagbevegelsens innflytelse og reversere tidligere svekkelser av arbeidsmiljøloven

Til Stortinget

Bakgrunn

Det er store forskjeller i hvor mye og når folk i Norge må jobbe. Mens konferanseutsatt sektor har en maksimal arbeidstid på syv og en halv time om dagen, mulighet til hyttekontor på fredager og ofte får fri til ærender på dagtid, er arbeidsdagen langt tøffere for veldig mange andre arbeidsfolk.

Regjeringen Solberg fikk gjennomslag for å svekke arbeidsmiljøloven på en rekke områder. De la blant annet til rette for flere individuelle avtaler og styrket arbeidsgivers styringsrett når det gjelder arbeidstid.

I enkelte næringer jobber arbeidsfolk langt over normalarbeidsdagen. Dette er lovlig dersom arbeidstiden i gjennomsnitt er kortere over en periode. Det lave kravet til hva som i dag defineres som en tariffbundet bedrift i arbeidsmiljøloven, og den vide adgangen til gjennomsnittsberegning av arbeidstiden, setter normalarbeidsdagen og det organiserte arbeidslivet under press.

Det kan være farlig både for arbeidstaker og andre å jobbe svært lange dager eller svært mange timer i løpet av uka. Regjeringen Solberg liberaliserte arbeidsgivernes muligheter til å presse arbeidsfolk til svært lange ar-

beidsdager ved å utvide gjennomsnittsberegningen av arbeidstiden. Dessuten ble de tillitsvalgte innflytelse svekket ved at gjennomsnittsberegning nå kan avtales direkte med den ansatte. Tidligere måtte sjefen avtale de lengste skiftene med den tillitsvalgte i bedriften.

Gjennomsnittsberegning av arbeidstiden er særlig utbredt i virksomheter med mange utenlandske arbeidere, og fagforeningene sier at lange dager uten overtidbetaling er blitt den nye og mest vanlige formen for sosial dumping.

Under regjeringen Solberg ble også arbeidsmiljøloven svekket når det gjelder nattarbeid. Tidligere regnet man nattarbeid fra kl. 21, nå kan arbeidsgiver og arbeidstaker skriftlig avtale arbeid etter kl. 21, uten at arbeidets art gjør det nødvendig.

I rapporten «Natt- og alenearbeid i varehandelen» fra Utvalg for styrket vern mot nattarbeid mv. for arbeidstakere i varehandelen, som ble overlevert regjeringen i 2024, peker utvalget på at ansatte i detaljhandelen oftere blir seksuelt trakassert enn gjennomsnittet i befolkningen. Over en fjerdedel svarte at de jobba aleine tre fjerdedeler av tida eller mer, og nesten halvparten svarte at de var aleine på jobb hver dag.

Rundt 41 prosent av arbeidstakerne i varehandelen jobber også aleine halvparten eller mer av tida, ifølge en SSB-undersøkelse fra 2019.

Hele 44 prosent av de ansatte på bensinstasjoner sier de har opplevd «særlig utrygge hendelser» mens de var på jobb aleine, ifølge en undersøkelse Agenda gjorde for Handel og Kontor (HK) i 2024.

Utvalget konkluderte med at det trengs en strengere praksis rundt nattarbeid i varehandelen. Det mener også at nattarbeid fortsatt som hovedregel må være forbudt.

Det er en kjent sak at nattarbeid er helseskadelig, og lange dager og ugunstige arbeidstider gjør det vanskelig for arbeidsfolk å ha en meningsfull fritid sammen med familie og venner. Forslagsstillerne mener at det er avgjørende å forsvare normalarbeidsdagen, og arbeid på kveld og natt bør derfor begrenses til situasjoner der det virkelig er nødvendig.

Ansatte i varehandelen er i dag unntatt arbeidsmiljølovens bestemmelser om natt-, søndags- og helligdagsarbeid som følge av at åpningstidsloven ble opphevet under regjeringen Bondevik II i 2003. Da ble alle begrensninger på hvor lenge butikkene kan ha åpent på hverdager og lørdager, fjernet.

I 2021 utvidet Coop Extra åpningstidene sine over hele landet til klokken 23 på lørdager (HK-Nytt 6. oktober 2021). Beslutningen ble tatt i kjedestyrer, der ingen av de tillitsvalgte var representert.

Det er en urettferdig forskjellsbehandling av deltidsansatte å kreve at de må jobbe like mange timer som fulltidsansatte for å utløse overtidsbetalt. To nye dommer i EU konkluderer også med det samme. I dag har en ansatt i full stilling rett på overtidsbetalt for arbeid over 40 timer per uke, eller 37,5, dersom vedkommende jobber i en tariffbedrift. En ansatt i en 50 prosent stilling må også jobbe mer enn 40 eller 37,5 timer i uka for å få overtidsbetalt. Terskelen for når overtiden tikker inn, er altså den samme enten du jobber deltid eller heltid, med dagens regelverk. Men nylig ble det avsagt to dommer i EU og begge konkluderer med at det er forskjellsbehandling av deltidsansatte dersom de må jobbe like mye som fulltidsansatte for å utløse tillegg på lønna. Det er særlig den siste dommen som gjør det tydelig at den norske arbeidsmiljøloven trolig må endres, forklarer LO-advokat Andreas van den Heuvel til FriFagbevegelse 24. september 2024.

I helligdagsfredloven står det at butikker skal være stengt søndager, helligdager og offentlige fridager som 1. og 17. mai. Men det finnes unntak. Ett av dem er at kommuner kan søke Statsforvalteren om at hele eller deler av kommunen kan få status som «typisk turiststed». Dersom Statsforvalteren godkjenner søknaden, er det lov å holde butikkene åpne på søndager.

Det har vært en markant økning i antallet kommuner som får en slik godkjenning fra Statsforvalteren.

I 2014 var hver femte kommune et typisk turiststed, ifølge en artikkel i Aftenposten. I dag har én av tre kommuner fått lov til å definere seg som typiske turiststeder. I et debattinnlegg i Aftenposten 27. august 2023 trekker Handel og Kontors leder Christopher Beckham frem studier fra land der søndagsåpne butikker er mer utbredt, som viser at ansatte ikke klarer å kompensere for den tapte familietiden. Han skriver at

«Butikkansatte kan ikke sammenlignes med samfunnskritiske yrker som sykepleiere og brannfolk. De

kan ikke være en brekkstang for at flere må jobbe søndag.»

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

A.

V e d t a k t i l l o v

om endringer i arbeidsmiljøloven

I

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 10-5 første ledd oppheves. Nåværende annet og tredje ledd blir første og annet ledd.

§ 10-5 første ledd skal lyde:

Arbeidsgiver og arbeidstakernes tillitsvalgte i virksomhet som er bundet av tariffavtale *inngått med fagforening med innstillingsrett*, kan skriftlig avtale at den alminnelige arbeidstiden skal ordnes slik at den i løpet av en periode på høyst 26 uker i gjennomsnitt ikke blir lenger enn foreskrevet i § 10-4, men slik at den alminnelige arbeidstiden ikke overstiger 10 timer i løpet av 24 timer og 48 timer i løpet av sju dager. Grensen på 48 timer i løpet av sju dager kan gjennomsnittsberegnes over en periode på åtte uker, likevel slik at den alminnelige arbeidstiden ikke overstiger 54 timer i noen enkelt uke. Ved inngåelse av avtale som innebærer at den alminnelige arbeidstiden overstiger 10 timer i løpet av 24 timer, skal det legges særlig vekt på hensynet til arbeidstakernes helse og velferd.

§ 10-3 skal lyde:

Dersom arbeidstakerne arbeider til ulike tider på døgnet *eller arbeidstiden gjennomsnittsberegnes*, skal det utarbeides en arbeidsplan som viser hvilke uker, dager og tider den enkelte arbeidstaker skal arbeide. Arbeidsplanen skal utarbeides i samarbeid med arbeidstakernes tillitsvalgte. Dersom ikke annet fremgår av tariffavtale, skal arbeidsplanen drøftes med arbeidstakernes tillitsvalgte så tidlig som mulig og senest to uker før iverksettelsen. Arbeidsplanen skal være lett tilgjengelig for arbeidstakerne.

§ 10-4 tredje ledd skal lyde:

For beredskapsvakt utenfor arbeidsstedet skal som hovedregel minst 1/5 av vekten regnes med i den alminnelige arbeidstid. Arbeidsgiver og arbeidstakernes tillitsvalgte i virksomhet som er bundet av tariffavtale, kan ved skriftlig avtale fravike bestemmelsen i første punkt-

tum. Arbeidstilsynet kan etter krav fra arbeidsgiver eller arbeidstakernes tillitsvalgte fastsette en annen beregningsmåte dersom beregningen av arbeidstiden etter første punktum vil virke *åpenbart* urimelig.

§ 10-6 femte ledd skal lyde:

Arbeidsgiver og arbeidstakernes tillitsvalgte i virksomhet som er bundet av tariffavtale, kan skriftlig avtale overtidsarbeid inntil 15 timer i løpet av sju dager, men slik at samlet overtidsarbeid ikke overstiger 40 timer i fire sammenhengende uker. Overtidsarbeidet må ikke overstige 300 timer innenfor en periode på 52 uker.

§ 10-6 sjette ledd skal lyde:

Arbeidstilsynet kan etter søknad i særlige tilfeller tillate samlet overtidsarbeid inntil 20 timer i løpet av sju dager og 200 timer i løpet av en periode på 26 uker. Referat fra drøftingene, jf. tredje ledd, skal vedlegges søknaden. Fremmer virksomheten søknad om overtid innenfor rammen i femte ledd, skal årsaken til at saken ikke er løst ved avtale med de tillitsvalgte alltid oppgis. Arbeidstilsynet skal ved sin avgjørelse legge særlig vekt på hensynet til arbeidstakernes helse og velferd.

§ 10-11 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde til niende ledd blir tredje til åttende ledd.

II

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

B.

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i arbeidsmiljøloven, slik at søknader om bruk av gjennomsnittsberegning av arbeidstid til

Arbeidstilsynet som begrunnes med at arbeidstakerne arbeider utenfor sitt hjemsted og har behov for friperioder, må ha som forutsetning at arbeidsgiver har sendt arbeidstakerne på oppdrag.

2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige endringer i arbeidsmiljøloven, slik at deltidsarbeidende får overtidsbetalt for ekstraarbeid ut over avtalt stillingsbrøk, og ikke etter at vedkommende har arbeidet mer enn 40 eller 37,5 timer per uke.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at ansatte i varehandelen omfattes av arbeidsmiljølovens vern mot natt- og søndagsarbeid.
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at det stilles lignende krav for aleinearbeid som for nattarbeid, altså at det kun kan tillates når det er helt nødvendig. Ansatte som jobber aleine eller om natta, må ha tilgang til umiddelbar hjelp fra vektere ved behov, og hvis dette ikke er mulig, kan ikke aleinearbeid skje.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at bedrifter med tariffavtaler blir prioritert ved offentlige oppdrag.
6. Stortinget ber regjeringen gjennomgå alle steder som har fått status som «typisk turiststed» i henhold til helligdagsfredsloven, og komme tilbake til Stortinget med nye og strengere regler for å oppnå slik status. Reglene skal inneholde en tidsbegrensning for hvor lenge et sted kan ha status som «typisk turiststed» før det må søkes på nytt.
7. Stortinget ber regjeringen sette alle søknader om å få status som «typisk turiststed» i henhold til helligdagsfredsloven i bero frem til nye kriterier for å oppnå slik status er lagt frem.

10. april 2025

Mímir Kristjánsson

Marie Sneve Martinussen

Tobias Drevland Lund

